

Al-arwah / hekaýa

Category: Hekaýalar, Kitapcy, Sözler
написано kitapcy | 26 январа, 2025
Al-arwah / hekaýa AL-ARWAH

Men, içim hümmüldili, syýagalam bilen, syýadanyň tegelek, sandyrawuk kölegesiniň daşyny aýlaýardym. Alys otagda sagat zaňyny kakdy, men-hyýalbendiň göz öňümde bolsa, kimdir biriniň gapymy kakýandygy janlandy – ilk-ä pessaýja, soň barha batly; on iki gezek kakdy-da, garaşyp, doňdy:
-Hawa, men bärde, giriň,...

Işigiň tutawajy utanjaň jygyldady, gözýaşly şemiň dilkawy egildi-de, ol tümlügiň göniburçlugyndan keseligine zompuldap çykdy – epilen, çal, aýazly hem ýyldyzjaň gijäniň çaňy basan... Men onuň ýüzüne beletdim – wah, öňden bäre belet!

Sag gözi heniz kölegededi, çepi meni wehimli gözden geçirdi, süýnmegräk, tüsseli-ýaşyl, görejem edil pos nokady ýaly solak köreýän... Çekgesinde-de syçanreňk-çalymytyk çogmak bilen solak-kümüşsow, bildirer-bildirmez gaşy – ýene-de murtsuz agzynyň çetindäki gülkünç gasynjyk – bularyň barysy meniň hakydamy gižzeleýärdi, gorjaýardy! Men turdum – ol öňe ätdi. Horaşaja paltosy nähilidir birhili ters ildirilgidi – aýallaňky ýaly; elinde ol telpegini saklaýardy – ýok, gara, gelşiksiz düwünçek – telpeg-ä asla-da ýok...

-Hawa, elbetde, men ony tanaýardym – hatda, has dogrusy, eý görýärdimem, – ýöne, ine onuň bilen haçan, nirde gabatlaşanymyzy teý oýlap tapyp bilemok, hä, dogry, biz ýgy-ýgydan sataşardyk, ýogsa men beýle pugta ýadymda saklamazdym, hanha, hol brusnika-gyzyl dodaklary, çüri gulaklary, gülkünç kekirdek ýumrusyny...

Mylakatly hümrüdi bilen men onuň yeňiljek, sowuk elini gysdym-da, laşan kürsüniň yeňsesine galtaşdym. Ol çökdi, edil töňňä gonan garga mysaly, soňam howul-hara dillendi:

-Şeýlebir eýmenç, köçelerde. Menem onsoň giräýdim. Seni görmäge geldim. Tanaýaňmy? Biz seň bilen, ýadyňa düşer bolsa, gün geçirmän şapadaňlardyk, aýulaşardyk... Şo taýda – watanda... Ýa undaýdyňmy?

Onuň sesi, göýä, meniň garagymy gapdy, gözümiň öňi alabederlik, başym aýlanýar, meniň bagt ýadyma düşdi, güňleç, tükeniksiz, hiç haçan dolanmajak bagt...

Ýok, bolup bilmez! Men – ýalňyz... Bulaň hemmesi – diňe geldi-geçer samrama! Emma, meniň ýakynymda hakykatdanam kimdir biri otyr – süňklek, ebeteýsiz, gulakjynly nemes ädijeginde, sesem onuň jyňňyrdaýar, şygyrdaýar, altynsow, dokmäde-ýaşyl, tanyş, sözleri bolsa, ählijesem şeýlebir sadadan ynsany...

-Ine – ýadyňa saldyň... Hawa, men – öňki Jeňneljürjeni, ýeser al-arwah... Ine, ahyrsoňy menem gaçyp gaýtmaly boldum...

Ol çuňňur dem sojady welin, ýene meniň gözüme göründi – ykmanda bulutlar, ýapraklygyň belent tolkunlary, gaýyň gabygynyň lowurdysy tolkunköpük syçrantgysy mysaly, hemem ebedi süýjümtik güwwüldi... Ol maňa garşy egildi-de, garaçygyma ýumşaksy dikanlady.

-Biziň tokaýymyz, gara arça, ak gaýyň ýadyňa düşýärmí? Çapdylar... Şeýlebir dözmedim, çydar dagy eder ýaly däl: görüp durun, gaýyňjagazlar şatyrdaýar, keseleýin gaýdýar, a men nädeýin? Batga kowup dykdylar meni, agladym, uwladym, hüwi bolup hüňledim – soňam bökeý-bökeý ýakyn sosna gyrymsylygyna siňdim.

O taýda-da gam çekdim: hiç eňröp soňuna çykyp bilmedim... Ýaňybir öwrenişip ugradymam welin – seret, gyrymsylygam ýok eýýäm – diňe tutuşlygyna tot-tütünli ýanykhana. Ýene-de sergezdanlyk mysapyrçylygyna gol ýapmaly boldy. Ahyry özüme laýyk tokaýjyk gözlöp tapdym – gowuja jeňnelçedi, gür, tünlüje, terje – äý yöne, barybir şo isleýäniň däl... Bolardy, käteler şapakdan şapaga çenli oýnardym men, guduzlap söýüşdik çalardym, çapak çarpardym, ötegçileriň zähresini ýarardym... Ýadyňda ahry: bir sapar sen meniň sümmeligimde azaşypdyň – sen we akja köýnejik – a men bolsa ýodajyklary çigişdirdim, sütünlerden pyrlampaç ýasadym, ýapraklykdan gözümi gyrpdym – arly gije başyňy-gözüňi aýladym... Ýöne bulaň barysynam, diňe degişme-henek üçin etdim, biderek ýere maňa gara ýönkeýärdiler... A bu ýerde bolsa men burnum deşilene döndüm: gamgyn täze mekan boldy... Gije-de, gündizem, çar töwerekde nämedir bir şol çatlap durdy. Men ilkibada pikir etdim – özümiziňkileň, jeňnel jürjenleriniň biri bezzatlyk edýär-ow, ony çagyrdym, diň saldym. Şatyrdap otyr özbaşyna, güpürdeýär – ýok, biziňkiler-ä däl bolýar. Bir saparam, gije açyk meýdança böküp çyksam – gördüm welin, adamlar ýatyr – kim arkan, kim ýüzin. Hany, diýip pikir edýän, oýaraýyn bakaly bulary, gyjyklaýyn! Şahalary silkelöp, gozalary gaçyryp ugradym, şygyrdaýan, guguldaýan... Sagatlap güýmendim – barysy bihuda. Olara golaýladymam welin, doňup galaýdym. O biriniň-ä kellesi ýekeje gyzyly sapajykda asyl-asyl, beýlekisiniň garnyna derek – semiz gurçuklaň gysymy... Çydamadym men. Uwladym-da, diriň-diriň böküp, gaçdym ümdüzime garşy...

Dürli tokaýlarda uzak entedim, emma hiç ýerde-de ýaşarlyk ýok. Ýa-ha sedasyzlyk, çöl, ajal tukatlygy, ýa-da şeýlebir elhençlik welin, ýatlamagam gerek däl! Ahyrynam aýgyda geldi: kişijige öwrüldim, düwünçeklije awara, soňam, başbitin terk etdim: hoş gal, Rus! A o taýda bolsa eýýäm, meniň doganjygym. Suw hojasy hemaýat etdi. Olam, pahyrjyk, jyryp barýan ekeni. Özem tükezziban geň galdy geldi: zamanalar, diýýä, nähili geld-ä – duranja bir musallad-a. Ýogsa dogrusyny aýtsaň: onuň

özem köne eýýamlarda şeýlebir hokgalar goparardy, albaý bulap adamlary çoçgaryna çolaşdyrardy (aý özem, biçak myhmansöýerdä), ýöne olary öz altyn çuňňulynda hülli-hülli edäýşini, mähir-muhabbet bilen gursayşyny diý-ä sen, neneňsi aýdymlar bilen olary melul ederdi! Indi bolsa, diýýär, diňe gözýetimden-gözýetime çen sansyz jesetler ýüzüşiip gelýär, derýaň suwy bolsa, gan kibi goýy, ýylymsak, ýelmeşek; dem alara zat ýok... Şolam meni öz ýanyna aldy. Öz-ä alys deňizde günemasyny gören bolup ýör-le, meni bolsa ýolugra dumanly kenarjyga oklap geçdi – bar, doganjyk, öteýt, özüňe birki desselik gyrymsyjyk tapyn. Emma, näçe çarp ursam-da hiç zat tapynyp bilmedim, ine şu ýere, bu bigäne, eýmenç, daş şähere gelip düşdüm... Ine şeýdip menem birazajyk ynsana öwrülip ugradym, ýakajyklar, ädijekler, hemme zat bolmalysy ýaly – hatda bulaňkyçalap gürlmegem öwrendim...

Ol dymdy. Gözleri, öl ýaprak deý ýylpyldaýar, elleri çilşirilgi, erän şemiň yrga ýagtysynda, çepine daralan, agymtyl saçy täsinden-täsin lowurdaýar.

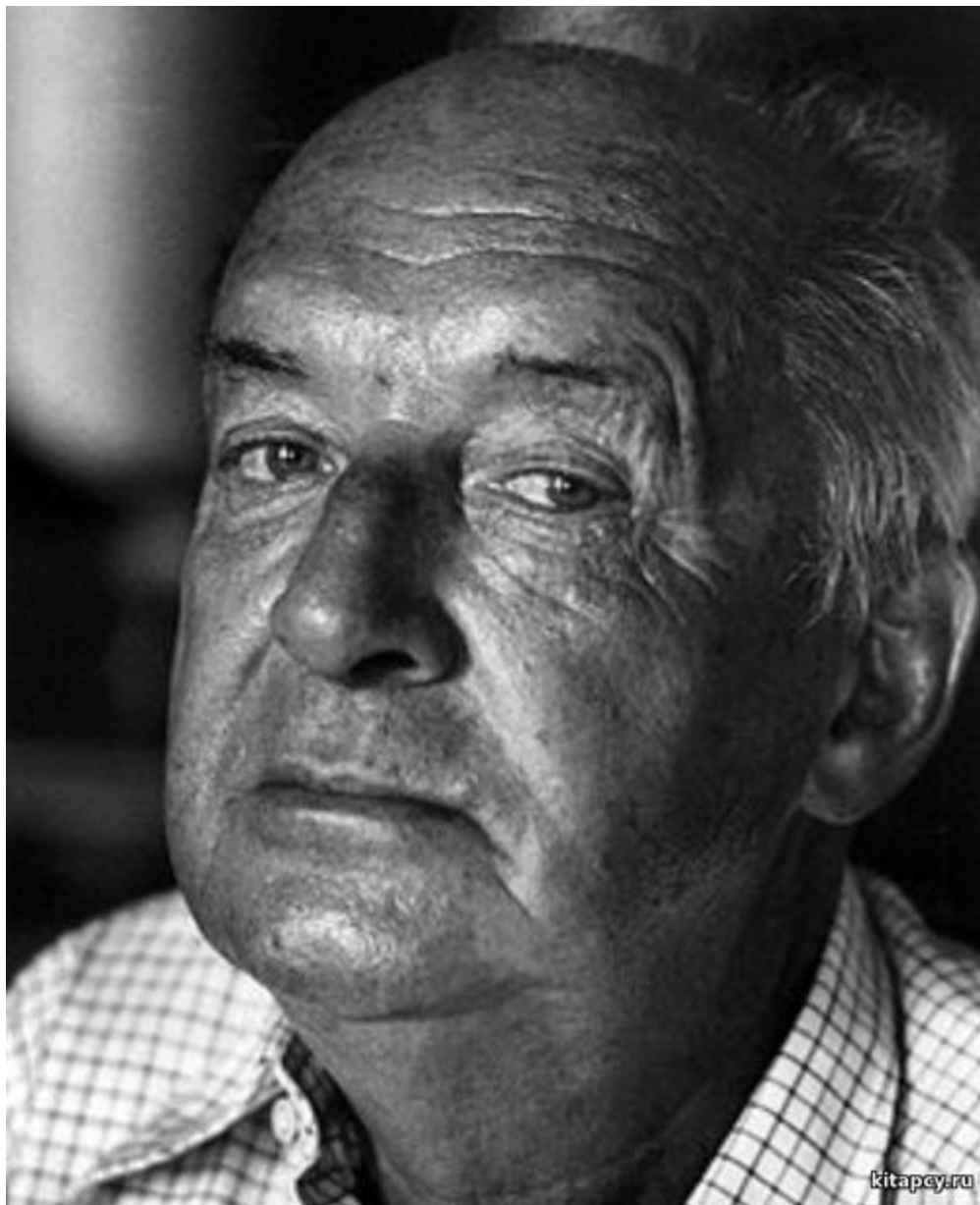
-Men bilýän, senem gussa çekýän,-diýip ýene-de ýiti sesi şyňnyrdady:-emma seniň gussaň, meniň tüweleýli, däli gussam bilen deňäniňde – diňe ukudakyň endiganja myşşyldysy. Pikir etdejik göräý-ä: Rusda biziň kowum-hyşymyzdan hiç kes galmady. Birler-ä ümüre öwrülip, göge göterildi, beýlekileri dünýäň yüzüne pytrady. Mähriban derýalar gamgyn, hiç kimiň çakgan eli aý zerrejiklerini dökän-saçan edip seçelemeýär, tötänden orlan çigildemjikler – meniň basdaşym Meýdançynyň öňki mawy guslýasy sedasyz dymýar. Tüýlek, mähirli Posten (Öý jürjeni), aglaý-aglaý, özüniň namysy depgilenen, yüzüne tüýkürilen öýüni terk etdi, tokaýçalar gurady, naýynjar-aýdyň, jadyly-tutuksy jeňhelçeler...

A biz bolsa, seniň ylhamyň ahyry, Rus, seni aňýetmez gözelligiň, asyrlyk ahramyň... Biziň hemmämizem gitdik, aklyndan azaşan ýermühendis tarapyndan kowlup.

Dostum, men bahym ölerin, aýt maňa, näme-de bolsa bir zat, aýt, meni eý görýändigiňi, meni öýsüz salgymy, golaýragyma geçsene, eliňi ber...

Pyşşyldap, şem öçdi. Sowuk barmaklar galtaşdy, aýama meniň, gamgyn, tanyş gülki jyňnyrdady-da, sem boldy. Men şemi ýakanymda, eýýäm kürsüde hiç kim ýokdy... hiç kim... Diňe, otagda gaýyňdyr öljüme garaharsaňyň jadyly-nepis ysy bark urýar...

© Wladimir NABOKOW.

Wladimir Wladimirowiç Nabokow, 22.04.1899 ýylda Sankt-Peterburgda doglup, 02.07.1977 ýylda Şweýsariýada aradan çykan, rus-amerikan nusgawy ýazyjysy, şahyrydyr. Ondan başgada W.Nabokow dünýäde terjimeçi, publisist, entomolog-alym hökmünde tanalýar. Ol öz ömrüniň dowamynda jemi sekiz gezek (1963; 1964; 1965; 1966; 1968; 1969; 1970; 1971) Edebiýat boýunça Nobel baýragyna hödürlense-de, muňa garamazdan oňa bu baýrak berilmändir.

W.Nabokow iňňän şahyrana kyssa ýazyş ussatlygy бүтин dünýäde ykrar edilýän, nusgawy ýazyjydyr. Onuň ençeme eserleriniň bardygyna garamazdan, W.Nabokowyň iň meşhur eseri, 1955-nji ýylda iňlis dilinde çap edilen “Lolita” atly romandyr. Bu roman ilkinji gezek neşir edileli bári, yüzlerçe dillere terjime edilip, müňlerçe gezek täzeden çap edilip, birnäçe sapa onuň mazmuny boýunça çeper filmler düşürilen, meşhur

eserdir.

Bu romanda 37 yaşly, edebiyat mugallymy Gumbertiň 9-14 yaşlaryndaky gyzjagazlara bolan keselbent hyjuwy hakda gürrüň berlip başlanýar. Soňra bu eserde, Gumbert bilen onuň kireýine ýaşayan öýüniň bikesi Şarlotta Geýziň on iki yaşly gyzy Doloresiň (öýünde bu gyzjagaz: “Lo, Lola ýa-da Dolli” diýlip atlandyrylýar) arasynda tutaşýan hyjuw, şol hyjuwyň bolup geçişi we ahyrky netijesi suratlandyrylýar.

2014-nji ýylda Şwed akademiýasy 1963-nji ýyl üçin edebiyat boýunça Nobel baýragynyň eýesiniň seçilip alnyşy hakdaky resminamalary köpçüligе ýaýradýar (düzgüne laýyklykda, bu baýraga mynasyby saýlamak, oňa hödürlemek bilen bagly maglumatlar, diňe şondan 50 ýyl geçenden soň aýan edilmäge degişli). Şol resminamalara laýyklykda, Şwed akademiýasynyň hemişelik agzasy Anders Esterling, W.Nabokowa bu baýragy gowşurmagy ret etmeginiň sebäbini şeýle düşündiripdir: “Ahlaksyz hem şüweleňli roman “Lolitanýň” awtorynyň, hiç bir ýagdaýda baýraga dalaşgär hökmünde garalmagy mümkin däldir”.

Hekaýalar